

Sediul materiei: art. 174-179 CPC

Noțiune – sancțiunea care lipsește total sau parțial de efecte actul de procedură efectuat cu nerespectarea cerințelor legale, de fond sau de formă [art. 174 alin. (1) CPC].

I. Clasificarea nulităților actelor de procedură

1. În funcție de caracterul normelor încălcate la efectuarea actului de procedură, nulitățile se clasifică în:

- **nulități absolute** – cele care intervin atunci când la întocmirea actului de procedură au fost încălcate norme juridice de ordine publică [art. 174 alin. (2) CPC];
- **nulități relative** – cele care intervin dacă la întocmirea actului de procedură au fost nesocotite norme juridice de ordine privată [art. 174 alin. (3) CPC].

➤ Importanța clasificării (art. 178 CPC)

NULITATEA ABSOLUTĂ	NULITATEA RELATIVĂ
– poate fi invocată de orice parte interesată, de instanță din oficiu sau de procuror.	– poate fi invocată numai de partea al cărei interes este ocrotit de norma încălcată la efectuarea actului de procedură, dacă nu a cauzat prin propria faptă neregularitatea.
– poate fi invocată în orice fază a procesului.	– poate fi invocată pentru neregularitățile săvârșite până la începerea judecării , prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, la primul termen de judecată; – poate fi invocată pentru neregularitățile săvârșite în cursul judecării , la termenul la care s-a săvârșit neregularitatea sau, dacă partea nu este prezentă, la termenul de judecată imediat următor și înainte de a pune concluzii pe fond.
NB	Cu toate acestea, toate cauzele de nulitate a actelor deja efectuate trebuie invocate deodată , sub sancțiunea decăderii părții din dreptul de a le mai invoca [art. 178 alin. (5) CPC], ceea ce înseamnă că invocarea unei cauze de nulitate relativă va determina invocarea – <i>la acel termen</i> – și a tuturor cauzelor de nulitate absolută <i>incidente până la acel moment</i> , sub sancțiunea decăderii părții din dreptul de a le mai putea invoca ulterior. Prin urmare, deoarece legiuitorul nu distinge, textul art. 178 alin. (5) CPC este aplicabil atât cauzelor de nulitate

relativă, cât și celor de nulitate absolută de care partea are cunoștință până la momentul invocării unei nulități a actului/actelor de procedură.	
– părțile nu pot renunța, în principiu, la dreptul de a invoca nulitatea absolută.	– partea interesată poate renunța în mod valabil la dreptul de a invoca nulitatea relativă.

2. După modul de consacrare legislativă, nulitățile se clasifică în:

- **nulități exprese** – nulități anume prevăzute de lege;

Exemple:

- *actele de procedură îndeplinite de cel care nu are capacitate de folosință sunt lovite de nulitate absolută [art. 56 alin. (3) CPC];*
- *actele de procedură îndeplinite de cel care nu are exercițiul drepturilor procedurale sunt anulabile [art. 57 alin. (4) CPC];*
- *cererea de chemare în judecată care nu cuprinde numele și prenumele sau, după caz, denumirea oricăreia dintre părți, obiectul cererii, motivele de fapt ale acesteia ori semnătura părții sau a reprezentantului acesteia este nulă [art. 196 alin. (1) CPC] etc.*

- **nulități virtuale** – cele care rezultă din împrejurarea că, deși nu există un text expres de lege care să prevadă sancțiunea nulității, totuși, la efectuarea actului de procedură a fost nesocotită o dispoziție legală ce stabilește o condiție pentru încheierea valabilă a actului respectiv.
- **Importanța clasificării:**
 - în cazul nulităților exprese, vătămarea se prezumă (nulitatea fiind necondiționată), în timp ce, în cazul nulităților virtuale, cel care invocă nulitatea trebuie să dovedească și existența unei vătămări (nulitatea fiind condiționată).

3. În funcție de întinderea efectelor, nulitățile se clasifică în:

- **nulități totale** – cele care intervin atunci când sancțiunea vizează întregul act de procedură;
- **nulități parțiale** – cele care afectează numai o parte a actului de procedură, cealaltă parte nefiind desființată.

4. După cum nulitatea intervine pentru nerespectarea condițiilor ce privesc însuși actul de procedură respectiv sau din cauza dependenței acelu act de procedură de un alt act de procedură, nulitățile se clasifică în:

- **nulități proprii** – cele caracterizate prin faptul că nulitatea intervine ca urmare a nerespectării condițiilor ce privesc însuși actul de procedură;
- **nulități derivate** – cele care intervin atunci când nulitatea actului de procedură atrage și nulitatea actelor subsecvente acestuia, din cauza dependenței acestor acte de actul nul.

5. După cum privesc forma exterioară sau intrinsecă a actului de procedură, nulitățile se împart în:

- **nulități extrinseci** – cele care privesc încălcarea condițiilor exterioare actului de procedură;

Exemple:

- *competența;*
- *plata taxelor de timbru;*
- *depunerea cererii de apel sau de recurs direct la instanța competentă să o judece, și nu la instanța a cărei hotărâre se atacă etc.*

- **nulități intrinseci** – cele care privesc nerespectarea condițiilor proprii actului de procedură, privitoare la forma sau conținutul acestuia.

6. După cum implică sau nu existența unei vătămări, nulitățile se clasifică în:

- **nulități condiționate de existența unei vătămări** – cele care intervin în legătură cu nerespectarea cerințelor intrinseci ale actului de procedură (art. 175 CPC);
- **nulități necondiționate de existența unei vătămări** – intervin ca urmare a nerespectării condițiilor extrinseci ale actului de procedură (art. 176 CPC).

NULITATEA CONDIȚIONATĂ	NULITATEA NECONDIȚIONATĂ
– intervine numai dacă sunt îndeplinite, cumulativ, următoarele trei condiții : 1) să existe un act de procedură care a fost întocmit cu nerespectarea cerinței legale; 2) actul de procedură să fi produs părții o vătămare; 3) vătămarea să nu poată fi înlăturată decât prin desființarea actului.	– sancțiunea intervine ca urmare a nerespectării cerinței legale la efectuarea actului de procedură, neavând relevanță producerea sau nu a unei vătămări.
– trebuie declarată de instanța de judecată.	– trebuie declarată de instanța de judecată.
<i>Exemple:</i> – <i>vătămarea poate îmbrăca forma unui prejudiciu patrimonial, dar poate consta și în prejudicii precum:</i> – <i>amânarea procesului;</i> – <i>împiedicarea părții de a-și pregăti apărarea;</i> – <i>împiedicarea părții de a formula obiecțiuni la raportul de expertiză etc.</i>	<i>Exemple (art. 176 CPC) – încălcarea dispozițiilor legale referitoare la:</i> – <i>capacitatea procesuală;</i> – <i>reprezentarea procesuală;</i> – <i>competența instanței;</i> – <i>compunerea sau constituirea instanței;</i> – <i>publicitatea ședinței de judecată;</i> – <i>alte cerințe legale extrinseci actului de procedură, dacă legea nu dispune altfel.</i>

II. Invocarea nulității actului de procedură

- în cursul procesului pendinte (indiferent dacă judecata este în primă instanță sau în căile de atac), mijlocul de invocare este **excepția de nulitate** a actului de procedură;

- dacă **excepția se respinge**, se pronunță o **încheiere interlocutorie**, care poate fi atacată numai odată cu fondul;
- dacă **excepția se admite**, se pronunță:
 - o **încheiere** în cazul în care instanța rămâne în continuare investită cu soluționarea pricinii;
 - o **sentință** sau **decizie**, atunci când instanța se dezinvestește, regimul juridic al acestora fiind cel de drept comun, dacă legea nu prevede expres o altă soluție.
- când se invocă nulitatea (nelegalitatea) hotărârii pronunțate, pentru nerespectarea cerințelor legale în privința unuia sau mai multor acte de procedură, **mijlocul de invocare** a nulității îl constituie **înseși motivele acelei căi de atac**.
- din punct de vedere al momentului până la care poate fi invocată nulitatea, acesta diferă în funcție de cauza de nulitate, care poate fi absolută sau relativă;
- astfel, nulitatea absolută poate fi invocată de orice parte din proces, de judecător sau, după caz, de procuror, în orice stare a judecării cauzei, dacă legea nu prevede altfel.
- **Excepție** (când legea prevede altfel):
 - În cazul încălcării competenței materiale și teritoriale exclusive, excepția de necompetență poate fi invocată de către judecător sau de către părți până la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe.

↩
NB

În ceea ce privește invocarea în căile de atac a unei nulități absolute incidente la judecata în primă instanță, menționăm că aceasta este posibilă direct în calea recursului, doar dacă nu au putut fi invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori, deși au fost invocate în termen, au fost respinse sau instanța a omis să se pronunțe asupra lor [art. 488 alin. (2) CPC].

- nulitatea relativă poate fi invocată numai de partea interesată și numai dacă neregularitatea nu a fost cauzată prin propria faptă;
- în ceea ce privește momentul până la care poate fi invocată nulitatea relativă, acesta diferă de momentul la care a apărut cauza de nulitate, astfel:
 - pentru neregularitățile săvârșite până la începerea judecării, prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, la primul termen de judecată;
 - pentru neregularitățile săvârșite în cursul judecării, la termenul la care s-a săvârșit neregularitatea sau, dacă partea nu este prezentă, la termenul de judecată imediat următor și înainte de a pune concluzii pe fond.
- toate cauzele de nulitate (absolute sau relative), trebuie invocate deodată, sub sancțiunea decăderii părții din dreptul de a le mai invoca ulterior;
- în ceea ce privește nulitatea relativă, partea prejudiciată de actul de procedură efectuat fără respectarea dispozițiilor legale, **poate renunța la dreptul de a invoca nulitatea relativă**;

- **renunțarea** la dreptul de a invoca nulitatea relativă poate fi **expresă** (ceea ce presupune existența unei declarații a părții care renunță în acest sens) sau **tacită** (rezultând din conduita părții);
- renunțarea poate interveni numai în interiorul termenului în care putea fi invocată nulitatea relativă, în caz contrar, intervenind decăderea părții interesate din dreptul de a o mai invoca;
- indiferent de cauza de nulitate, absolută sau relativă, actul de procedură nu va fi anulat dacă până la momentul pronunțării asupra excepției de nulitate a dispărut cauza acesteia [art. 177 alin. (3) CPC].

III. Efectele nulității actelor de procedură

- **lipsește** actul de procedură respectiv **de efectele** pe care i le dă legea;
- cu toate acestea, nulitatea unui act de procedură nu împiedică faptul ca acesta **să producă alte efecte decât cele care decurg din natura lui proprie**;

Exemplu:

– dacă cererea de chemare în judecată, anulată în procedura de regularizare, conține o recunoaștere a reclamantului cu privire la achitarea în parte a obligației pârâtului, efectele acestei recunoașteri subzistă, putând fi folosită într-un eventual nou litigiu dintre părți, în măsura în care reclamantul ar introduce o nouă cerere de chemare în judecată în care nu ar mai recunoaște plata parțială.

- **operează retroactiv**, indiferent de caracterul de ordine publică sau de ordine privată al normelor încălcate, în sensul că va produce efecte de la data întocmirii actului, și nu de la data declarării nulității;
- **nu atrage nulitatea actului precedent și nici a celor care urmează, dacă acestea sunt independente față de actul nul**;
- **se răsfrânge, de regulă, asupra întregului act de procedură**, însă, în cazul hotărârilor judecătorești, pot exista și nulități parțiale (desființarea în parte a hotărârii atacate);
- instanța, dacă este cazul, poate dispune refacerea actului de procedură, cu respectarea tuturor condițiilor de validitate.